

Hukuk Fakültesi Dergisi
Ankara Hacı Bayram Veli University
Faculty of Law Review

ISSN: 2651-4141 e-ISSN: 2667-4068
Cilt / Volume XXVII Temmuz / July 2023 Sayı / No. 3

**KİŞİSEL VERİLERİN KİŞİLİĞİN BAŞLANGICI VE SONU
ÖTESİNDE KORUNMASI**

PROTECTION OF PERSONAL DATA BEYOND THE BEGINNING AND
END OF PERSONALITY

Emel BADUR*

ÖZET

[10.34246/ahbvuhfd.1280713](https://doi.org/10.34246/ahbvuhfd.1280713)

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda (KVKK) kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi kapsayacak genişlikte tanımlanmış ve koruma altına alınmıştır. Aynı Kanun çerçevesinde, "İlgili kişi" terimi de kişisel verisi işlenen gerçek kişiyi ifade edecek şekilde kullanılmıştır. Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 28/1. maddesi gereğince gerçek kişilerin kişiliği, sağ ve tam olarak doğmakla başlar ve kişinin ölümüyle sona erer. Açıklanan düzenlemeler ışığında, kişisel verilerin korunmasına ilişkin zamansal sınırın da -kural olarak- doğumla ölüm arasını kapsadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte bu çıkarımın istisnasız uygulanması, gerçek kişilerin doğum öncesinde kazandıkları bazı özelliklerin (genetik veriler gibi) sağ ve tam doğum öncesinde kişisel verilere ilişkin korumadan yararlanmasını engelleyecektir. İlgili kişinin ölümünden sonra, kişisel verilerinin korumasız kalmastayla ortaya çıkacak hukuki sorunların önüne geçilmesi ihtiyacı Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik'te dikkate alınmıştır. Yönetmeliğin 11. maddesinde "Ölenin sağlık verilerine erişim" kenar başlığı altında ölen bir kişinin kişisel sağlık verilerine erişilebilmesi ve bu verilerin saklanması hakkında özel bir düzenleme getirilmiştir. Bu makalenin amacı, kişisel verilerin

* **Doç. Dr.**, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı/ANKARA, e-posta: badur@ankaya.edu.tr, **ORCID:** 0000-0002-5133-8541,

DOI: 10.34246/ahbvuhfd.1280713

* **İntihal / Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

doğum öncesinde (prenatal) ve ölüm sonrasında (post mortal) korunmasına yönelik gereksinime ilişkin çözüm yollarının araştırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Kişisel veri, Kişilik, Doğum öncesi, Ölüm sonrası, Gerçek kişi.

ABSTRACT

In the Personal Data Protection Law (Numbered 6698), personal data is defined and protected in a wide way to cover all kinds of information regarding an identified or identifiable natural person. Within the framework of the same Law, the term “Data Subject” also refers to the natural person whose personal data is processed. Pursuant to Article 28/1 of the Turkish Civil Code (TCC) the personality of natural persons starts from the moment the child is born alive and in fully and ends with her/his death. In the light of the aforementioned regulations, it would not be wrong to say that the time limit for the protection of personal data covers the period between birth and death as a rule. However, the application of this inference without exception will prevent natural persons from benefiting from the protection of personal data before birth with certain characteristics (such as genetic data) acquired before birth. After the death of the data subject, the need to prevent legal problems that may arise due to the unprotected personal data has been taken into account in the Regulation on Personal Health Data. In the 11th article of the Regulation, a special provision has been introduced under the heading “Access to the health data of the deceased” regarding the access to the personal health data of a deceased person and the storage of these data. The purpose of this article is to search for solutions regarding the need for prenatal and post mortal protection of personal data.

Keywords: Personal data, Personality, Prenatal, Post mortal, Natural person.

EXTENDED ABSTRACT

Law No. 6698 on the Protection of Personal Data (LPPD) defines and protects personal data broadly to cover all kinds of information relating to an identified or identifiable natural person. Within the framework of the same Law, the term “data subject” is also used to refer to the natural person whose personal data is processed. In other words, the right to request the protection of personal data is a right recognized -as a rule- to living natural persons in the Turkish and European Union Legal Systems. In fact, under the assumption that personality begins with full birth and ends with death, it is the result of a very logical idea that a person who has not gained personality because he has not yet been born or whose personality has ended because he has died is not the subject of any right.

However, requiring the data subject to be “alive” for the protection of personal data will cause the data on fetuses or deceased persons to remain unprotected. Considering the increasing awareness and importance of the protection of personal data, a very large group of data remains unprotected in the data pool of the data controller before birth and after death.

Since there is no protection provision in the LPPD regarding pre-birth and post-death -until a legal amendment is made- it would be appropriate to protect personal data beyond the beginning and end of personality by applying the legislation, doctrine and judicial acceptances regarding the protection of personality by analogy.

In light of the current legal regulations, it is possible to protect the personal data of the fetus with retroactive effect, provided that the fetus is born alive and full term. In fact, compensation for the damages arising from the unlawful processing of the personal data of the fetus during this period can be requested after the birth of the fetus alive and full term. In addition, not only fetuses in the womb, but also embryos in vitro (in vitro) should benefit from this protection, provided that they are born alive and full-term after being implanted in the womb.

Especially in cases where the protection of human dignity is required, it is accepted that the right to personality must be protected even after death. However, Turkish, Swiss and German Laws - both in practice and in doctrine - have not adopted a common view on how to ensure this protection. In Turkish and Swiss practice, based on the termination of personality with death, not the personality of the deceased directly, but the respect and common memories of the relatives of the deceased are protected. The generally accepted point of view in German law is to protect the personality of the deceased directly by accepting that the right to personality of the deceased continues after death, albeit for a limited period of time.

Although the Regulation on Personal Health Data in Turkish Law allows for the protection of personal health data of deceased persons, it is not possible to accept that the personal data of deceased persons worthy of protection is limited to those related to health. While most of the personal health data is included in the confidential area of the private life of the deceased, another type of sensitive personal data, namely data relating to sexual life, is also included in the confidential area. It would be an appropriate legislative preference to accept the exceptional protection created in our legal system for the health data of deceased persons in terms of other types of personal data and to turn the exception into a rule.

In particular, with a legal amendment to be made to the LPPD, the persons concerned should be given the opportunity to authorize the persons to whom they will authorize access to their personal data after their death through the testamentary dispositions they will make during their lifetime. These persons authorized by the deceased should be authorized to manage the storage, destruction or other processing activities of the personal data of the deceased. It should also be recognized that the person authorized by the data subject to dispose of his or her personal data after his or her death is authorized to instruct the data controller on the processing of the deceased’s data.

Another legal measure that can be taken to protect the personal data of the deceased is to ensure that in the event of the death of the data subject, data controllers destroy or anonymize the personal data of the deceased, except for those that are legally

required to be kept for a certain period of time. It may be made possible for the data controller to be notified of the death of the data subject by the person authorized by a testamentary disposition or by the heirs of the deceased.

GİRİŞ

Gelişen teknoloji sayesinde bilginin saklanması, aktarılması ve paylaşılması yeniden şekillenmiş ve dijital ortam neredeyse her türlü faaliyette hayatın merkezine konumlanmıştır. İnsanlar sadece ticari faaliyetlerini sürdürmek veya tüketici gereksinimlerini karşılamak için değil; sosyalleşmek, duygusal veya fikri paylaşımında bulunmak ve arkadaşlık etmek için de dijital ortamı tercih etmeye başlamışlardır. Özellikle yaşanan küresel pandemide edinilen ve kişilerin yaşamını kolaylaştıran bazı uygulamalar (uzaktan eğitim vb.), günlük yaşam rutinin de alışkanlıkları haline getirilme eğilimindedirler.

Yaşanan bu gelişmeler kişisel verilerin korunması gereksinimini arttırırken, bu korumanın zamansal sınırlarının da yeniden düşünülmesi ve/veya belirlenmesi kısa vadede kaçınılmaz olacaktır. Zira günümüzde bazı verilerin işlenmesinin kişinin doğumundan, yani hukuken kişi olarak tanınmasından öncesine kadar uzandığının söylenmesi mümkündür. Kişiliğın sınırlarını zorlayan benzer bir durum, kişinin ölümü sonrasında da kişisel verilerinin işlenmesinin son bulmadığı hallerde ortaya çıkmaktadır.

Kişiliğın başlangıcı öncesinde ceninle ilgili (ona ait) bazı verilerin elde edilmesi mümkündür. Bunlar, ana rahmindeki ceninin ultrason görüntülemesi olabileceği gibi; henüz ana rahminde bile olmayan in vitro (tüpteki) embriyolara uygulanan testler sonucu elde edilen genetik veriler de olabilir. Ayrıca bazı ebeveynlerin doğumu bile beklemeden, çocuklarına dijital üyelik ve hesaplar oluşturduğu da gözlemlenebilir. Bu kapsamda doğmamış çocuklar adına açılan sosyal medya hesapları, alınan alan adları veya e-posta hesapları örnek olarak gösterime uygundur. Anılan örneklerin kapsamı ve niteliği, kişisel verilerin korunmasının doğum öncesinde başlatılıp başlatılamayacağına ilişkin tartışmada ulaşılan sonucun, sadece ceninin ultrason fotoğrafları veya genetik verileriyle sınırlı olmadığı da göstermektedir.

Cenin henüz kişilik kazanmamış olmakla birlikte, muhtemel (veya beklenen) bir hak süjesi oluşturma potansiyeli, hukuk sistemlerince çeşitli koruma normlarının öznesi kılınmasına sebep olmuştur. Örneğın cenine, mal varlığı haklarının korunması amacıyla -sağ ve tam doğmak kaydıyla- mirasçılık hakkı tanınmıştır. Ceninin doğumu öncesinde babalık davası açma imkanının bulunması, yasa koyucu tarafından onun kişilik değerlerinin de korunmasının

amaçlanması olarak yorumlanabilir. TMK'nın 28/2. maddesinde “Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder.” ifadesiyle yer verilen kural da, Türk Hukuk Sistemi'nin cenine sağladığı korumanın kapsamını ve konuya ilişkin yaklaşımını özetler niteliktedir.

Kişiliğın son bulmasına ilişkin zamansal sınırın ölümle (ek olarak ölüm karinesi ve gaiplikle) çizilmesine ilişkin bir tereddüt bulunmamakla birlikte, ölüm sonrasında kişinin verilerinin yok olmadığı da bir gerçektir. Ancak kişinin ölümünden sonra kişisel verilerinin üzerindeki hukuki korumanın tamamen ortadan kalkması, istenmeyen sonuçların ortaya çıkmasına sebebiyet verebilir. Benzer bir hukuki gereklilik ölümden sonra, ölenin kişilik değerlerine yapılan saldırıların durdurulması, önlenmesi veya bu saldırılar sonucunda ortaya çıkan zararların tazmini açısından da bulunmaktadır. Hatta ölenin kişilik değerlerinin korunması için Alman Hukukunda uzatılmış kişilik teorisi; İsviçre ve Türk Hukuk sistemlerinde ise ölenin hatırasının korunması teorisi geliştirilmiş ve benimsenmiştir.

Kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında başta Anayasal hüküm, sonrasında da KVKK'nın genel sistematığı (5, 6, 8 ve 9. maddelerinde) çerçevesinde kabul edilen temel kural, kişinin rızasına dayalı olarak kişisel verilerin işlenmesi ve aktarılmasıdır. Rızaya dayalı işlemenin (ve aktarmanın) kabul edilmesindeki başlıca sebep, kişilere kendi verilerinin geleceğini belirleme hakkını tanımaktır. Bir diğer ifadeyle kişinin kendi geleceğini belirleme hakkının bir görünümü de verilerinin geleceğini belirlemesinde gizlidir. Zira kişisel verilere ilişkin düzenlemelerle sağlanan hukuki yarar, sadece kişisel veri niteliğindeki bilgilerin korunmasında değil; bu bilgilerin ilişkili olduğu kişilerin korunmasındadır. Bu korumanın insan onuru ve özel hayatın gizliliği başta olmak üzere pek çok temel hakkın ve özel hukuk açısından da kişilik hakkının bir gereği olduğunun kabulü; kişisel verilerin korunmasının, haklar sistematığı içerisindeki yerini gösterir. Buradan hareketle hem insan haklarına hem de kişilik hakkına ilişkin korumanın zamansal sınırının insan ömrünün sınırlarının dışına taşındığı hallerde, kişisel verilerin de korunması gündeme gelmelidir.

I. KİŞİSEL VERİ, İŞLEME VE İLGİLİ KİŞİ KAVRAMLARI

Kişisel verilerin korunmasının zamansal sınırlarının tartışılmasına geçilmezden önce KVKK'nın uygulanma alanının ve kişi bakımından kapsamının belirlenmesi; bu belirlemelerin yeterince açıklığa kavuşturulabilmesi için de kişisel veri, işleme ve ilgili kişi kavramlarının

açıklığa kavuşturulması gereklidir.

Türk Hukuku açısından kişisel veri kavramını doğrudan ilgilendiren ilk düzenleme faaliyeti, 108 sayılı ve “*Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Kişilerin Korunması*” isimli sözleşmenin imzalanması ile gerçekleştirilmiştir. Avrupa Konseyince hazırlanan 108 sayılı Sözleşme, Türkiye Cumhuriyeti tarafından 28.01.1981 tarihinde imzalanmış ve onay süreci 6669 sayılı Kanun’un 30.01.2016 tarihinde kabul edilmesi ile tamamlanmıştır.¹

Türkiye Cumhuriyeti, 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile “*Özel hayatın gizliliği*” kenar başlıklı 20. maddeye eklenen üçüncü fıkra sayesinde kişisel verilerin korunmasını talep hakkını anayasal güvenceye kavuşturmuştur. Kişisel verilere ilişkin bir diğer önemli gelişme, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun (KVKK) 07.04.2016 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmesidir.

A. Kişisel Veri ve İşleme Kavramları

Kişisel veri terimi, KVKK’nın “*Tanımlar*” kenar başlıklı 3/1/d maddesinde, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi kapsayacak genişlikte tanımlanmıştır. Kanun’un Gereğesinde² kişisel veri hakkında, “*Bu bağlamda sadece bireyin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi onun kesin teşhisini sağlayan bilgiler değil, aynı zamanda kişinin fiziki, ailevi, ekonomik, sosyal ve sair özelliklerine ilişkin bilgiler de kişisel veridir.*” şeklinde bir açıklama yapıldıktan sonra; telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik ve pasaport numaraları, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler gibi veriler, kişisel veri örnekleri olarak verilmiştir.

Türk Hukukunda kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelerde, ne kişisel verilerin sınırlı sayıda olacak şekilde belirlenmesi ne de örnek olarak sayılması yolları tercih edilmiştir. Ancak özel nitelikli kişisel verilerin KVKK’nın 6/1. maddesinde sınırlı şekilde sayılmasında kullanılan “*... kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri*

ile biyometrik ve genetik verileri...” ifadesi sayesinde, maddede belirtilen verilerin -özel nitelikli olmalarının yanında- kişisel veri oldukları da açıklığa kavuşturulmuştur. Bu açıdan konuya yaklaşıldığında yasa koyucunun Türk Medeni Kanunu’nda (TMK) kişilik değerlerini sayarak belirlememek; ancak adın korunmasına ilişkin kurallarda olduğu gibi, bazı kişilik değerlerini özel olarak düzenlemek konusundaki yaklaşımının, KVKK’da da benimsendiğinin söylenmesi mümkündür. Kişisel verilerin kapsamının ve değişkenliğinin saymaya elverişli olmaması, yasa koyucunun bu tercihinin yerinde olduğunu göstermektedir. Yapılan kişisel veri tanımı çerçevesinde, bugünden öngörülemez ancak gelişen teknoloji sayesinde kişiyi belirli veya belirlenebilir kılan tüm verilerin KVKK’nın kapsamına dahil olması sağlanmıştır.

Avrupa Birliği mevzuatında kişisel verilere dair temel koruma normların belirlendiği Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün³ (GVKT) 4/1. maddesinde kullanılan “*gerçek kişiye ait olan isim, kimlik numarası, konum, çevrim içi tanımlayıcı, fiziksel, psikolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğini gösteren bir veya birden fazla faktöre ilişkin veriler*” ifadesiyle nelerin kişisel veri olabileceğine dair örnekler verilmiştir.⁴

Yasa koyucu, KVKK kapsamında, kişisel verilerle ilgili her türlü fiili değil; sadece işleme faaliyeti kapsamında kalan fiilleri koruma kapsamına dahil etmiştir. Bu durum KVKK’nın kapsama dair 2. maddesinde “*...tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen ...*” ifadesiyle de açıklığa kavuşturulmuştur. Demek ki herhangi bir şekilde otomatiklik barındırmayan bir işleme, bir veri kayıt sisteminin de parçası değilse, KVKK kapsamında korunmayacaktır.

KVKK’nın 3/e maddesinde kişisel verilerin işlenmesi, “*Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hale getirilmesi,*

³ <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN#d1e3722-1-1>>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023.

⁴ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mac Macmillan, “*Data Protection Concepts*”, Eduardo Ustaran (Ed.), European Data Protection Law and Practice, 3. Bası, IAPP Publication, 2023, s. 82; Damien Welfare / Peter Carey, “Territorial Scope and Terminology”, Peter Carey (Ed.), *Data Protection A practical Guide to UK and EU Law*, 5. Bası, Oxford, 2018, s. 8-11.

¹ 17.03.2016 tarih ve 29656 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

² <<https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/062384e3-d18c-4c38-b108-3a7a2a28e849.pdf>>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023.

sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi” kapsayacak genişlikte kullanılmıştır.

B. İlgili Kişi

Kanunun “Kapsam” kenar başlıklı 2. maddesinde “*Bu Kanun hükümleri, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanır.*” ifadesine yer verilmiştir. Aynı maddenin (ç) bendi uyarınca, verisi işlenen gerçek kişi de “*ilgili kişi*” olarak anılmaktadır.

Kişisel veriler, verisi işlenen gerçek kişiyi (ilgili kişi, data subject) tanımladığı veya tanımlanabilir kıldığı oranda hukuki koruma altına alınmıştır.⁵ Bir kişinin belirli veya belirlenebilir olması, mevcut verilerin herhangi bir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle, o kişinin tanımlanabilir hale getirilmesini ifade eder.⁶ İlgili kişinin kimliğinin belirli olmasından anlaşılın, kişisel verinin ait olduğu gerçek kişinin doğrudan, ek bir bilgiyle birleştirilmesine gerek olmadan anlaşılmasıdır.

AB’nin Madde 29 Çalışma Grubu’nun⁷ raporunda kişinin kimliğinin belirli olduğunun kabulü için, kişinin bir toplulukta, topluluğun diğer üyelerinden ayırt edilebilmesini; buna karşılık kişinin kimliğinin belirlenebilir olması için, kişinin kimliğinin -henüz belirlenmiş olmasa da- belirlenmesinin

⁵ Peter Blume, “The Data Subject”, *European Data Protection Law Review*, 1(4), 2015, s. 258; Kemal Şenocak, “Kişisel Veri Kavramının Kapsamı ve Unsurları”, Kemal Şenocak (Ed.), *Muhtelif Yönleriyle Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, Yetkin Yayıncılık, 2022, s. 19.

⁶ KVKK’nın gerekçesinde, kişinin belirli veya belirlenebilir olması kavramı hakkında “*Verilerin; kişinin fiziksel, ekonomik, kültürel, sosyal veya psikolojik kimliğini ifade eden somut bir içerik taşıması veya kimlik, vergi, sigorta numarası gibi herhangi bir kayıtlı ilişkilendirilmesi sonucunda kişinin belirlenmesini sağlayan tüm halleri kapsar.*” açıklaması yapılmıştır.

⁷ Anılan grup GVKT ile yürürlükten kaldırılan Direktifin 29. maddesi ile kurulmuştur. Bu sebeple tam adı “*Kişisel Verilerin İşlenmesine Dair Bireylerin Korunması Hakkında Çalışma Grubu*” olmakla birlikte; kısaca “*29. Madde Çalışma Grubu (Article 29 Working Party)*” şeklinde isimlendirilmiştir. Bahsi geçen grubun danışma statüsüne sahip olduğu ve bağımsız şekilde görev yapacağı belirtilmiştir. Bu grup, Direktifin ve akabinde yürürlüğe giren GVKT’nin uygulamasına ışık tutan raporlar hazırlamıştır. Direktifin 25.05.2018 tarihinde yürürlükten kaldırılmasıyla birlikte, 29. Madde Çalışma Grubu, yerini GVKT’nin 94/2. maddesi gereğince Avrupa Veri Koruma Otoritesine bırakmıştır. Ancak 29. Madde Çalışma Grubu tarafından hazırlanmış olan raporlar, halen bazı temel kavramların yorumlanmasında önem taşımaktadır.

mümkün olduğunun anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.⁸

Gerçek kişinin belirlenebilir olmasından ne anlaşılması gerektiğine dair açıklamaya, Kanunun metninde yer verilmemiştir. Buna karşılık gerekçede⁹ kullanılan “*Mevcut verilerin herhangi bir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle, o kişinin tanımlanabilir hale getirilmesini ifade eder. Bu durum, kişinin fiziksel, ekonomik, kültürel, sosyal veya psikolojik kimliğini ifade eden somut bir içerik taşıması veya kimlik, vergi, sigorta numarası gibi herhangi bir kayıtlı ilişkilendirilmesi sonucunda kişinin belirlenmesini sağlayan tüm halleri kapsar.*” ifadesinden de anlaşılacağı üzere, kişinin belirlenebilir olması için verilerin veri sorumlusunu ilgili kişiye ulaştırması yeterlidir.

GVKT’nin “*Tanımlar*” kenar başlıklı 4/1. maddesinde belirlenebilirlik, “*Özellikle ad, kimlik numarası, konum verileri, dijital bir tanımlayıcıyla veya fiziksel, fizyolojik, genetik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğiyle tanımlanabilir olması*” ifadesiyle açıklanmıştır. Yapılan tanım ışığında, kişisel veri ile gerçek kişi arasında doğrudan veya dolaylı olarak ilişkinin kurulabilmesi, gerçek kişinin belirlenebilir kabul edilmesi için yeterlidir.

C. Kişiliğın Başlangıcı ve Sona Ermesi

Yasa koyucu, Türk Medeni Kanunu’nun ilk kitabının, birinci kısmının ilk bölümüne “*Kişilik*” adını vermiş olmakla birlikte; kanun metninde bu terimin tanımlanmasını tercih etmemiştir. Kişilik, insanı insan kılan, onu diğerlerinden ayıran; bu nedenle de insana ayrılmaz ve vazgeçilmez bir şekilde bağlanan değerler bütünüdür. Bu nedenle kişiliğın, kişiye dair hukuken korunan tüm değerleri barındıran bir kavram olarak tanımlanması mümkündür.

Kişilik kavramı, kişiye bağlı ve hukuk düzeninin korumaya değer bulunduğu maddi bedensel değerler ile manevi değerlerin tümünü ifade eder.¹⁰

⁸ Bu kapsamda dinamik IP adreslerinin kişileri belirlenebilir kıldığı örnek olarak gösterilmiştir. Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 4/2007 on the concept of personal data, s. 14, 16. <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023.

⁹ Madde ve Gereğçesi ile Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Bilgi Notu) ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü, s. 9. <<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5388/Madde-ve-Gereğçesi-ile-Kişisel-Verilerin-Korunması-Kanunu-Bilgi-Notu-ve-Kişisel-Verilerin-Korunmasına-İlişkin-Terimler-Sozlugu>>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023.

¹⁰ Jale Akipek / Turgut Akıntürk / Derya Ateş, , 16. Bası, C. I, Beta, 2020, s. 235; Mustafa Dural / Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku C. II Kişiler Hukuku*, 23. Bası, Filiz Kitabevi, 2022, s. 9; Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler*, 9. Bası, 2021, s. 26; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*,

Kişinin başta hak sahibi olma ehliyeti ve hukuk düzenince korunan kişi olmaya ilişkin diğer özellik ve yetkileri, o kişinin kişiliğini oluştururlar.¹¹ Kişinin hayatı, ruhsal, bedensel ve cinsel bütünlüğü, sağlığı, ismi, resmi, sesi, şeref ve haysiyeti, hareket serbestisi, ekonomik özgürlüğü ve özel hayatı gibi değerler kişilik kapsamındadır.

Kişinin bu değerler üzerindeki hakkı da kişilik hakkı olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle kişinin maddi ve manevi bütünlüğü kapsamında değerlendirilen tüm kişisel değerlerini konu alan mutlak hak, kişilik hakkı olarak isimlendirilmektedir. Kişilik hakkı esasen savunma amacına hizmet eden; kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden bir haktır.¹² Bu nedenle kişinin doğumundan önce (ceninlik evresinde), bedensel bütünlüğüne veya şeref ve haysiyetine yönelmiş saldırıların, onun yaşamını etkileyecek ağırlıkta olması halinde, kişilik hakkının ihlali nedeniyle uğradığı zararların tazmin edilmesi gerekir. Bir diğer mesele ise kişinin bütün ömrü boyunca geliştirmiş olduğu kişilik değerlerine yönelik saldırıların, ölümle kişiliğın son bulması sonrasında; artık ölenin kişiliğinden söz etmek mümkün olmadığından, hukuka uygun addedilip addedilemeyeceği hakkındadır.¹³

II. DOĞUM ÖNCESİ (PRENATAL) DÖNEME İLİŞKİN KORUMA

Hukuk sistemlerince -sağ ve tam olarak doğması koşuluyla- cenine sağlanan, hukuki korumaların, cenine ilişkin verilerin de “*kişisel veri*” olarak kabul edilmesi suretiyle, kişisel verilere ilişkin koruma normları kapsamında

Turhan Kitabevi, 4. Bası, 2021, s. 294; M. Kemal Oğuzman / Özer Seliçi / Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku*, 20. Bası, Filiz Kitabevi, 2021, s. 2; 173; Bilge Öztan, *Kişiler Hukuku*, 11. Bası, Yetkin Yayınları, 2021, s. 41.

¹¹ “... kişinin hayatı, sağlığı, beden ve ruh tamlığı, düşün uğraşısı, onur ve ünü, saygınlığı gibi varlıklar kişiliği oluşturur.” Y. 4. HD, E. 1971/14724, K. 1972/5389, T. 06.06.1972.

¹² Cem Baygın / Ahmet Nar, *Medeni Hukuk Dersleri I Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 2. Bası, Yetkin Yayınları, 2022, s. 456. Kişilik hakkı, kişilik değerlerini koruma kapsamına alan, temel kişi varlığı hakkıdır. Hüseyin Hatemi / Burcu Kalkan Oğuztürk, *Kişiler Hukuku*, Vedat Kitapçılık, 2014, s. 57. Serozan’a göre, kişilik hakkı insanı insan yapan, bireyi birey kılan, kişinin kişiliğini oluşturan korunması tüm soylu değerlere ilişkin haktır. Rona Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, 2014, s. 446.

¹³ Öğretide ölenin kişilik değerlerinin korunması amacıyla sağlığında açılmış davalara, ölümünden sonra mirasçılar tarafından devam edilebileceği belirtilmektedir. Ancak ölenin sağlığında açtığı davayı, avukat marifetiyle takip ediyor olması halinde, ölümle birlikte avukatın temsil yetkisi son bulacağından, davayı takip etmek isteyen mirasçılarının miras ortaklığı kurallarına uygun bir şekilde hareket ederek davayı takip etmeleri gerekecektir. Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s. 24.

değerlendirilmesine imkân sağlayıp sağlamayacağı açıklığa kavuşturulması gereken bir husustur.

Hukukun cenini kişi olarak kabul etmemekle birlikte, onu koruyucu nitelikte hükümler barındırması, bilinen bir tercihtir. TMK’nın yukarıda yer anılan 28/2. maddesi dışında, 582/1, 427/3 ve 643/1. maddeleriyle; TCK’nın çocuk düşürme ve düşürtmeye ilişkin 99. ve 100. maddelerinden başka; 82/1/f, 87/1/e vb. gibi maddeleri bu koruma normlarına örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca Nüfus Planlaması Hakkında Kanun’da (ve TCK’da) gebeliğın isteğe bağlı sonlandırılması için öngörülen hukuka uygunluk süreleri de ceninin korunması amacına yöneliktir.

Ancak cenine hukuk düzenince koruma sağlanması, onun kişi olarak kabul edilmesi sonucunu doğurmaz.¹⁴ Başka bir ifade ile ceninin kendisine tanınan hukuki korumadan yararlanabilmesi için sağ ve tam olarak doğarak kişi sıfatını kazanması zorunludur.¹⁵ AB’nin kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelerinde de cenine dair bir koruma hükmü benimsenmemiştir. Cenine ait kişisel verilerin korunması konusunun, Üye Devletlerin cenine bakışlarına dair iç hukuk sistemleri içinde ele alınacağı belirtilmiştir. Ancak Madde 29 Çalışma Grubu Raporunda¹⁶, üye devletlerin sistemlerinde ceninin genellikle ana rahmine düşmüş kabul edildiği ve bu kabulün de doğuma kadar

¹⁴ AİHM’e göre, Avrupa’da üye ülkeler nezdinde yaşamın başlangıcının tanımı, embriyo veya ceninin hukuki niteliği ve statüsü konusunda bilimsel ve hukuki bir uzlaşma bulunmamaktadır. Bu nedenle Mahkeme üye devletlere konuyla ilgili geniş bir takdir hakkı tanıırken, şu saptamayı yapmaktan geri durmamıştır: “*En azından embriyonun insana dair olduğu haline gelme potansiyeli, onu AİHS’nin 2. maddesi kapsamında yaşama hakkına sahip bir kişi saymaksızın, sadece insanlık onuru adına korumayı gerektirir.*” Bu ifadeyle AİHM, gebeliğın sona erdirilmesi nedeniyle Sözleşme’nin yaşam hakkını koruyan 2. maddesinin ihlal edilmediğine karar verirken; cenine insanlık onuru adına koruma sağlanmasının da gerekli olduğunu belirtmiştir. Vo v. Fransa, K. 53924/00, T. 08.07.2004. <<https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=003-1047783-1084371&filena me=003-1047783-1084371.pdf>>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023.

¹⁵ Öğretide ceninin sağ ve tam doğmasına ilişkin şartın geciktirici mi yoksa bozucu nitelikte mi olduğuna yönelik görüş birliği bulunmamakla birlikte, kesin olan; sağ ve tam doğumun gerçekleşmemesi halinde ceninin hak süjesi sıfatını kazanamayacağıdır. Konu hakkında bkz. Öztan, s. 52, Dilşad Keskin, “Doğum Öncesi Gerçekleşen Zarar Verici Fiil Nedeniyle Tazminat: Ceninin Tazminat Talebi”, *GÜHFD*, 17(1-2), 2013, s. 748.

¹⁶ Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 4/2007 On The Concept Of Personal Data, s. 23, <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023; Kärt Pormeister / Łukasz Drożdowski, “Protecting the Genetic Data of Unborn Children: A Critical Analysis”, *European Data Protection Law Review*, 4(1), 2018, s. 53 vd.

olan süreyi kısalttığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, tüpteki embriyolar ve onların genetik verileri açısından söz konusu korumasız sürenin çok daha uzun olabileceğine dikkat çekilmiştir.¹⁷

Konuya ceninin kişisel verilerinden söz edilmesinin mümkün olup olmadığı açısından yaklaşıldığında, KVKK’da benimsenen kişisel veri tanımı uyarınca, Kanun kapsamındaki bilgiler ancak gerçek kişiye ilişkin olmaları halinde kişisel veri olarak kabul edildiklerinden, ceninin ilgili kişi olarak değerlendirilmesi ve cenine dair bilgilerin de kişisel veri olarak nitelendirilmesi mümkün görülmemektedir.¹⁸ Başka bir ifadeyle cenine dair bilgiler (örneğin ceninin genetik verileri vb.), kişisel verilere dair korumadan -sağ ve tam doğum öncesi dönemde- yararlanamayacaktır.¹⁹ Bunun istisnası ceninin sağ ve tam olarak doğmak suretiyle kişilik kazanmasıdır.²⁰ Sağ ve tam doğmak suretiyle hukuken gerçek kişi haline gelen ve KVKK’nın koruma kapsamına giren kişinin, ceninken elde edilen ve hukuka aykırı olarak işlenen kişisel verilerine dair haklarını kullanmasının önünde bir engel bulunmamaktadır. Bir diğer ifadeyle, sağ ve tam doğumun gerçekleşmesiyle ceninken elde edilen ve işlenen veriler, kişisel veri niteliği kazanmak suretiyle, koruma kurallarının kapsamına dahil hale gelecektir.

Örneğin üremeye yardımcı tedavi yöntemleri kullanılmak suretiyle tüpte

¹⁷ Bu noktada TMK’da esas alınan ana rahminde bulunan ceninler olmakla birlikte; ana rahmine yerleştirilmek suretiyle sağ ve tam doğumun gerçekleşmesine bağlı olarak, korumanın döllemenin yapıldığı ana kadar uzatılması ve tüpteki (in vitro) dönemi de kapsamı gereklidir. Öztan, s. 61.

¹⁸ Örneğin ana rahmindeki ceninin ultrason görüntüsü, annenin vücudundan ayrılmamış ve kişilik kazanmamış olması nedeniyle cenin bakımından kişisel veri değilken; gebe kadın açısından kişisel sağlık verisi niteliğindedir. Ezgi Sivrikaya, *Gözetim Toplumu Çağında Çocukların Kişisel Verilerine Mahremiyet Hakkı Kapsamında Karşılaştırmalı Bir Bakış*, Yetkin Yayınları, 2023, s. 11.

¹⁹ “Hamile kadınların klinik araştırmalara katıldığı hemen hemen her durumda, fetüse ilişkin genetik ve tıbbi veriler de işlenmektedir.” Mehmet Ali İnceefe / Abdülkerim Oğuzhan Alkan / Alper Tanrısever, “Doğmamış Bebeklerin ve Ölmüş Kişilerin Kişisel Verilerinin Korunmasında Düzenleyici Yaklaşımlar”, *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 15(3), 2022, s. 331.

²⁰ Taştan, cenine ilişkin verilerin, aynı zamanda annenin kimliğini belirlebilir kılan veriler olduğunu ileri sürerek, ceninin kişisel verilerinin kendi muhtemel kişilik hakkına dayanarak korunmasa da cenini taşıyan anne açısından korunabileceğini belirtmektedir. Furkan Güven Taştan, *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*, 2. Bası, On İki Levha Yayınları, 2017, s. 37; İlknur Deniz, *Çocuklara Ait Kişisel Verilerin Türk Medeni Kanunu ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Korunması*, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 77; İnceefe/ Alkan / Tanrısever, s. 331. Buna karşılık öğretide ceninin verilerinin sadece kişilik hakkı kapsamında korunabileceği görüşü de ileri sürülmüştür. Görüş için bkz. Onur Baskın, *Kişilik Hakkı Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması*, Seçkin Yayıncılık, 2021, s. 27.

oluşturulan bir embriyo üzerinde, ebeveynlerin rızası dışında, bu embriyonun genetik yapısına dair bazı incelemelerin yapıldığı varsayımında ve kişinin genetik özelliklerinin değişmeyeceği bilgisi ışığında; bu genetik verinin çocuğun sağ ve tam doğumuyla kişisel veri niteliği kazanacağı söylenebilir.

Embriyodan alınan genetik materyal üzerinde yapılan inceleme sonucunda ulaşılan veri, embriyodan doğan kişiyi belirlenebilir kıldığı ölçüde kişisel veri olarak nitelendirilecektir. Başka bir ifadeyle doğum (yani kişiliğın başlangıcı) öncesinde edinilen bir bilginin, kişiliğın başlangıcından sonraki dönemde kişiyi belirli veya belirlenebilir kılması koşuluyla, kişisel verilere ilişkin koruma kapsamında değerlendirilmesi mümkün olabilir. Kişinin ceninken uğradığı zararların tazmininin, kişinin doğumundan sonra talep edilebilmesi kabulüne uygun olarak²¹, ceninden elde edilen bilgilerin hukuka aykırı olarak işlenmesi nedeniyle uğranılan zararların da doğumla birlikte kişilik kazanıldıktan sonra istenmesi olanak dahilindedir. Bu yaklaşım gereği cenine ait bir ultrason görüntüsü, ceninin kişisel verisi olarak nitelenmeye uygun değildir. Hatta söz konusu görüntü, asıl itibariyle anne adayının bedensel bütünlüğünün bir parçası olduğuna göre, anneyi belirli veya belirlenebilir kıldığı ölçüde, ceninin ultrason fotoğrafının annenin kişisel verisi olduğu söylenebilir. Örneğin belirli bir kişi olan anne, ceninin ultrason görüntüsünü sosyal medya hesabından paylaştığı takdirde; aslında kendi kişisel verisi üzerinde bir tasarrufta bulunmaktadır.²²

Avrupa Konseyi’nin, Rec 97/5 sayılı Kişisel Sağlık Verilerinin Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararında²³, doğmamış kişilere ilişkin sağlık

²¹ “Ceninin anne karındanayken uğradığı zararların tazmini, sağ doğması koşuluna bağlıdır. Sağ doğan cenin anne karındanayken uğradığı zararlarının giderilmesini, sanki yaşarken meydana gelmiş gibi talep edebilecektir.” Burcu G. Özcan Büyüktanır, “Cenin Bedensel Bütünlüğünün İhlalinde Maddi Zararının Tazmini”, *İNÜHFD*, 9(1), 2018, s. 278; Keskin, s. 755; Müjde Leyla Kurt, “Cenin Malvarlığı Hakları”, *İNÜHFD*, 2(1), S. 1, 2011, s. 192.

²² Konuyla ilgili yargıya taşınan bir uyuşmazlıkta, çocuğun babası, kızının doğum öncesine kadar uzanan yaşam dönemine ait verileri bir albüm haline getirirken; ana karında olduğu zamana ilişkin olarak annesinin karın bölgesi fotoğrafına -kadının rızası dışında- yer vermiştir. Yargıtay kararında “Sanığın, 06.12.2006 tarihinde doğan ve katılanla müşterek çocukları olan ...’in anne karından üç buçuk yaşına kadarki gelişimine dair fotoğraflarını bir albüm haline getirip, katılanın sadece karın bölgesini gösteren fotoğrafını, kızı adına hazırladığı albüm içerisinde ve onu temsilen, katılanın kimliğini ortaya çıkarmayacak ve başkaları tarafından tanınması sonucunu doğurmayacak şekilde yer vermesi karşısında, sanığa isnat edilen TCK’nın 134/2. maddesindeki özel hayatın gizliliğini ihlal suçunun unsurlarının oluşmadığı anlaşılmakla ...” ifadesi kullanılmıştır. Y. 12. CD, E. 2014/19835, K. 2015/2614, T. 16.02.2015.

²³ Recommendation No. R (97) 5 Of The Committee Of Ministers To Member States On The

verilerinin, kişisel veri olarak değerlendirilmesi ve küçüklerin sağlık verilerinin korunmasına benzer bir korumadan yararlandırılması gerektiği belirtilmiştir. Avrupa Konseyi üye devletlere, kişisel sağlık verilerinin korunması söz konusu olduğunda, ceninin ilgili kişi olarak kabul edilmesinin tavsiye etmektedir. Özellikle cenine ilişkin sağlık verileri hakkında -üye devletlerin iç hukukunda aksi öngörülmedikçe- velayet sahibinin, doğmamış çocuk için yasal olarak hareket etme yetkisine sahip kişi olarak belirlenmesinin uygun olacağı açıklanmıştır.

III. ÖLÜM SONRASI (POST MORTAL) DÖNEME İLİŞKİN KORUMA

Kişiliğın ölümle son bulması nedeniyle, ölenin kişisel verilerinin, kişisel verilerin korunmasına dair normlarla (başta KVKK ve diğer mevzuat) korunma imkanı bulunmamaktadır. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde de kapsam, yaşayan gerçek kişilerin kişisel verilerinin korunmasıyla çizilmiştir. GVKT'nin Başlangıç Bölümünün 27. paragrafında bu durum, ölenin kişisel verilerinin korunmasının talep edilemeyeceğinin genel bir kabulle ortaya konmasıyla ele alınmıştır.²⁴ Buna karşılık Üye Devletlere, konuya ilişkin düzenleme yapma yetkisi de tanınmıştır.²⁵

İngiltere'nin Veri Koruma Kanunu'nun²⁶ 3/2. maddesinde kişisel verinin tanımı yapılırken, "yaşayan (*living*)" kelimesi kullanılmak suretiyle, ölen kişilerin kişisel verilerinin korunması konusu tartışmaya kapalı hale getirilmiştir. Bununla birlikte AB üyesi tüm devletlerde ölüm sonrası kişisel verilerin korunmasına yönelik, yeknesak bir bakış açısı bulunmamaktadır.²⁷

Protection Of Medical Data, <<https://rm.coe.int/16806af967>>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023.

²⁴ GVKT'nin Başlangıç Kısımının 158 ve 160. paragraflarında da Tüzüğün, ölen kişilerin verileri hakkında uygulanmasının mümkün olmadığı tekrarlanmıştır.

²⁵ Bu kapsamda veri sorumlusunun; veri sahibinin yaşıyor veya ölmüş olabileceği hakkında bilgisinin olmaması, ölmüş kimseye ait ve özellikle sağlık durumuna ilişkin verinin yaşayan yakınlarını da ilgilendirmesi ve özellikle sağlık durumuna ilişkin veriler bakımından sağlık çalışanlarının gizlilik yükümlülüğünün veri sahibinin ölümüyle son ermemesi durumlarını ele alan açıklamalar için bkz. Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 4/2007 On The Concept Of Personal Data, s. 22. <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_en.pdf>, Erişim Tarihi 28.02.2023.

²⁶ Data Protection Act 2018, <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/12/enacted>>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023.

²⁷ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ondrej Hamul'ak / Hovsep Kocharyan / Tanel Kerikmae, "The Contemporary Issues of Post-Mortem Personal Data Protection in the EU After GDPR Entering into Force", 2020, s. 227. <<https://www.researchgate.net/publication/348393852>>.

Öğretide²⁸ ilgili kişinin ölümü sonrasında kişisel verilerin üzerindeki korumanın tamamıyla son bulması, veri sorumlularının ölenin verileri üzerinde sınırları çizilmemiş (ve kontrolsüz) bir işleme hakkına sahip olmaları anlamına geleceği ve bunun da pek çok sakıncayı beraberinde getireceği gerekçesiyle eleştirilmiştir. Özellikle pek çok veri sorumlusunun kişisel verileri ekonomik amaçlar da gözeterek işlediği ve kişisel verilerin (teker teker olmasa da) bir araya geldiklerinde maddi değere sahip oldukları kabulü ışığında, bu kontrolsüz tasarruf yetkisinin, veri sorumlularının insafına bırakılmaması gerektiği belirtilmiştir.

Bazı durumlarda ölen kişilere ait verilerin, hayatta olan kişileri de etkilemesi veya ilgilendirmesi söz konusu olabileceğinden, bu tür verilerin de yaşayan kişileri belirli veya belirlenebilir kıldıkları sürece kişisel verilerin korunması kapsamında değerlendirilmeleri söz konusu olacaktır. Ancak böyle bir durumda anılan veri, ölen kişiye ait bir veri olması nedeniyle değil; hayattaki kişiye ait bir kişisel veri olması nedeniyle korumaya dahil edilmektedir. Örneğin kalıtsal bir hastalık nedeniyle ölen kişinin, kişisel sağlık verilerine ilişkin bir koruma -en azından yasal düzeyde- bulunmamakla birlikte; bu kişinin oğlunda da genetik aktarımla söz konusu hastalığı bulunmasına dair bilgi, hayattaki kişinin (oğulun) kişisel verisi olması sebebiyle korunmaktadır.²⁹

Ayrıca sağlık hukukuna dair mevzuattan kaynaklanan ve hastanın ölümünden sonrasında da sağlık verilerinin korunmasını gerektiren hükümler yine bu kapsamdaki istisnalar arasında değerlendirilebilir. Hasta Hakları Yönetmeliği'nin³⁰ "Mahremiyete Saygı Gösterilmesi" kenar başlıklı 23/3. maddesinde "Ölüm olayı, mahremiyetin bozulması hakkını vermez." ifadesiyle kaleme alınan kural gereğince, hekimin sır saklama yükümlülüğü hastanın ölümünden sonra da devam etmekte; böylece ölenin kişisel sağlık verileri de bu kapsamda ölümünden sonra da korunabilmektedir.³¹

Erişim Tarihi 28 Şubat 2023; Murat Uçak, "Kişisel Verilerin Ölümünden Sonra Korunması", *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(10), 2021, s. 116.

²⁸ Hamul'ak/ Kocharyan/ Kerikmae, s. 230 vd.; Uçak, s. 112.

²⁹ Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 4/2007 On The Concept Of Personal Data, s. 22. <<https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136en.pdf>>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023; Edina Harbinja, "Does the EU Data Protection Regime Protect Post-Mortem Privacy and What Could Be the Potential Alternatives", *SCRIPTed*, 10(1), 2013, s. 23; Denis Kelleher, / Karen Murray, *EU Data Protection Law*, Bloomsbury, 2019, s. 89.

³⁰ 01.08.1998 tarih ve 23420 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

³¹ Böylece ölenin özel alanına yönelik bir korumanın sağlanması gerektiği sonucuna da varmak

AİHM'nin Editions Plon/ Fransa kararında³² hastanın ölümünden sonra mahremiyetinin ve bu kapsamda kişisel sağlık verilerinin korunmasının, ifade özgürlüğü karşısındaki durumu tartışılmıştır. Karara konu uyuşmazlıkta Fransa Cumhurbaşkanı Mitterrand'ın özel doktoru (bir gazeteciyle birlikte), Mitterrand'ın ölümüne sebep olan hastalığa ve tedavi sürecine ilişkin anılarını, “*Büyük Sır*” adı altında yazarak, Plon yayınevi tarafından adı geçen ölümünden oldukça kısa bir süre sonra (10 gün) basılmasını sağlamıştır. Ölenin yakınlarının yargıya başvurması sonucunda Fransız iç hukukunda kitabın dağıtımını engellenmiş ve yayınevının tazminat ödemesi gerektiğine hükmedilmiştir. Plon yayınevi de hem hakkında getirilen yayın yasağının hem de ödenmesine hükmedilen fahiş tazminatın, ifade özgürlüğünün ihlali olduğunu iddiasını AİHM'e taşımıştır. Mahkeme Mitterrand'ın ölümünden çok kısa süre sonra yapılan basımın, ölenin mahremiyetini ihlal ettiğini; kitabın dağıtımının engellenmesinin hem Mitterrand'ın hem de mirasçılarının haklarının korunması için “*demokratik bir toplumda gerekli*” olan sınırlamalara uygun olduğunu belirtmiştir. Buna karşılık dokuz ay sonra yapılan basımın, korunması gereken diğer menfaatlerle karşılaştırıldığında -aradan geçen süre sonrasında- ifade özgürlüğü kapsamında ele alınabileceğini ifade etmiştir.

AİHM'in ölüm sonrasında kişiliğın (özel hayatın) korunması talebiyle karşılaştığı pek çok davada, AİHS'nin 8. maddesinin sadece yaşayan kişilere yönelik bir koruma sağladığının altı çizilmiştir. Buna karşılık Mahkeme, ölümden sonrası için koruma sağlanmasının tek yolunun, bu korumanın hayattaki kişilerin korunmasıyla ilgili olması halinde mümkün olacağını da belirtmektedir.³³ AİHM, The Estate of Kresten Filtenborg Mortensen/ Danimarka kararında³⁴ özel yaşamın ölümden sonra korunmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle başvurucunun, ölmüş babasının adına yaptığı başvuruyu

reddetmiştir.³⁵

Tam da bu noktada Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmeliğın³⁶ 11. maddesinde, ölenin sağlık verileriyle ilgili olarak yapılan düzenlemeden söz edilmesi gereklidir. Yönetmeliğın 11/1. maddesinde “*Ölünün sağlık verilerine erişim*” kenar başlığı altında, ölmüş bir kişinin kişisel sağlık verilerine ulaşılabilmesi hakkında da özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Öncelikle Yönetmeliğın 11/1. maddesinde ölenin kişisel verilerine erişimin nasıl gerçekleşeceğine ilişkin düzenleme “*Ölmüş bir kimsenin sağlık verilerini almaya, veraset ilamını ibraz etmek suretiyle murisin yasal mirasçuları münferit olarak yetkilidir.*” ifadesiyle ortaya konmuştur.³⁷ Maddede yer verilen “*münferit*” terimi nedeniyle her bir yasal mirasçının bu talepte bulunmaya yetkili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Anılan maddenin ikinci fıkrası gereğince, ölmüş bir kişinin sağlık verilerinin en az yirmi yıl süre ile saklanması gerekir. Maddede açıkça belirtilmiş olmamakla birlikte, söz konusu sürenin, ilgili kişinin ölümüyle başlayacağı kabul edilmelidir. Yani veri sorumlusu, ölen kişinin kişisel verisinin ne zaman edinilmiş olduğundan bağımsız bir şekilde, bu kişinin ölümünden itibaren yirmi yıl boyunca kişisel sağlık verisini saklamakla yükümlü kılınmıştır.

Görüleceği üzere, ölenin kişisel sağlık verileri Yönetmelik düzeyinde hem saklanma süresi hem de verilere erişim konusunda yetkilendirilmiş kişiler açısından bazı korunma normlarına tabi kılınmıştır. Ölen kişinin kişisel verilerinin korunmasına dair bu düzenlemelerle amaçlanan, ölenin yakınlarının (hatta daha da sınırlı bir şekilde mirasçılarının) haklarının korunması olsa da; bu düzenlemeden çıkarılabilecek sonuç, ölen bir kişinin kişisel verilerinin de

mümkün olmaktadır. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Emel Badur, “Hastanın Özel Yaşamına Saygı Gösterilmesini Talep Hakkı”, Emel Badur (Ed.), *Erzurumluoğlu Armağanı*, Ankara Barosu, 2012, s. 99-121.

³² Editions Plon v. Fransa, K. 58148/00, T. 18.08.2004. <<https://www.stradalex.com/en/slsrpubljurint/document/echr58148-00>>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023.

³³ Harbinja, s. 25.

³⁴ The Estate of Kresten Filtenborg Mortensen v. Danimarka, K. 1338/03, T. 15.05.2006. <<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:INUhOQEYlmMJ:https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/%3Flibrary%3DECHR%26id%3D001-75655%26file%3DESTATE%2520OF%2520KRESTEN%2520FILTENBORG%2520MORTENSEN%2520v.%2520DENMARK.docx%26logEvent%3DFalse&cd=2&hl=tr&ct=clnk&gl=tr>>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023.

³⁵ Kararda Danimarka iç hukukunda görülen bir babalık davası nedeniyle başvurucu, babasının cesedinden DNA örneği alınması yönündeki mahkeme kararının, babasının özel yaşama saygı hakkının ihlali anlamına geldiği iddiasını ileri sürmüştür. Somut olayda başvurucunun babasının olay tarihinde ve dolayısıyla da Mahkemeye başvuru tarihinde hayatta olmadığı gerekçesiyle, başvurucunun babasının özel yaşamına bir müdahale olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

³⁶ 21.06.2019 tarih ve 30808 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³⁷ Yönetmeliğın 11. maddesinde ölenin kişisel sağlık verilerine erişim hakkı olan kişiler “*murisin yasal mirasçuları*” olarak belirlenmiştir. Bu noktada mirasçılık belgesinin işlevi, sadece kişinin mirasçı olup olmadığına ispatına ilişkindir. Asıl üzerinde durulması gereken, mirasbırakanın atanmış mirasçılarının da ölenin kişisel sağlık verilerine erişim hakkına sahip olup olmadıkları meselesidir. Yönetmelikte açıkça yasal mirasçılardan söz edilmiş olmakla birlikte, mirasbırakanın atanmış mirasçılarının da bu hakka sahip olmaları gerektiğinin kabulü miras hukuku gereğidir.

korunmasında hukuken gereklilik bulunduğudur.

Buna karşılık Kurulun konuya ilişkin bir kararında³⁸ ölen kişiye ait kişisel sağlık verilerine ilişkin talebin, KVKK'nın 11. maddesi kapsamında değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir.³⁹ Buna karşılık Kurulun başka bir kararında⁴⁰ ölenin sigorta poliçesine yasal mirasçısının (eşinin) erişim talebinin sigorta şirketi tarafından reddedilmesi hakkında yapılan şikayet incelenmiş ve sigorta poliçesinin lehdarı olması bakımından mirasçı eşin ilgili kişi olarak değerlendirileceği belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle Kurul, ölünün kişisel verisine erişimi değil; mirasçılık sıfatıyla kazanılan lehdarlık sonucunda sağ olan eşin kişisel verisini koruma yönünde bir karar vermiştir.

Yukarıda yer verilen iki karardan ve yapılan açıklamalardan da görülebileceği üzere Kurul, ölenin kişisel verilerini, ancak bu veriler yaşayan bir kişinin de kişisel verileri niteliğini haizse veya Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmeliğın 11. maddesi kapsamında kişisel sağlık verisiyse KVKK kapsamında değerlendirmektedir. Ölen bir kişinin kişisel sağlık verisinin korunmaya değer olduğu tartışmasız olmakla birlikte, örneğın

³⁸ “Ölü bir kişinin eşinin Kurumumuza yaptığı başvurusunda özetle; 2018 yılında vefat eden eşinin yasal mirasçısı olarak eşinin İstanbul'da tedavi görmüş olduğu Klinikten tüm medikal ve diğer bilgilerini talep ettiğini, bu talebini içeren bir mektubu taahhütlü posta ile bahse konu Kliniğe ilettiğini, postanın karşı tarafça alındığını, ancak kendisine bir yanıt verilmediğini, Bunun üzerine bahse konu taleplerini içeren bir epostayı Kliniğın elektronik ortamdaki adresine ilettiğini ve yanıt olarak resmi olmayan yollarla kendisi ile veri paylaşılacağına iletilmediğini ifade ederek, eşinin başvurusunda yer alan verilerine erişim talebinde bulunmuştur. Konuya ilişkin yapılan değerlendirme neticesinde Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 18/09/2019 tarih ve 2019/273 sayılı Kararı ile; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun (Kanun) 3 üncü maddesinde ilgili kişinin “kişisel verileri işlenen gerçek kişi” olarak tanımlandığı, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 28 inci maddesinde ise kişiliğın, çocuğın sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başladığı ve ölümle sona erdiği hükmünün yer aldığı, Kanunun 11. maddesine göre ilgili kişinin kendisi ile ilgili kişisel veriler hakkında bilgi talep edebileceği, hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde; talep edilen kişisel verilerin talep eden gerçek kişiye ilişkin olmaması ve ölmüş kişiye ait olması sebebiyle talebin, Kanunun 11. maddesi kapsamında bir talep olarak değerlendirilmeyeceği, kanısına varıldığından bu hususta 6698 sayılı Kanunun kapsamında yapılacak bir işlemin olmadığına karar verilmiştir.” KVKK, K. 2019/273, T. 18.09.2019. <<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6710/2019-273>>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023.

³⁹ Kurul'un bu kararda sergilediği bakış açısı, öğretide ölenin kişisel bilgilerinin korunmasının, üçüncü kişilerin ve özellikle ölenin yakınlarının menfaatine üstün tutulması anlamında ya hep ya hiç yaklaşımını yansıtmakla eleştirilmiştir. Erdem Büyüksağış / Sinem Özyiğit / Selin Mirkelam Falay / İlay Ezgi Buldağ / Mustafa Okur, “Dijital Varlıkların Miras Yoluyla İntikali”, *Yargutay Dergisi*, 47(2), 2021, s. 349.

⁴⁰ KVKK, K. 2021/241, T. 18.03.2021. <<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7120/2021-241>>, Erişim Tarihi 28 Şubat 2023.

finansal/mali durum verilerinin de korunmaya değer olduğu düşünülmektedir. Ölen kişinin yaşayan bir gerçek kişi mirasçısının olmaması (örneğin mirasın tamamının bir yardım kuruluşu tüzel kişiye bırakıldığı haller vb.) durumunda, bu veri yaşayan bir kişi üzerinden de korunamayacaktır. Bu sebeple KVKK'da ölen kişilerin kişisel verilerinin korunmasına ilişkin özel bir düzenleme yapılarak, veri sorumlularının ölen kişilerin verileri üzerinde serbestçe tasarruf edebilmelerinin sınırlandırılması gereği değerlendirilmelidir.⁴¹

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak Türk ve AB Hukuk Sistemlerince benimsenen kurala rağmen, bazı hallerde ölenin kişiliğının ve kişisel verilerinin korunması gerekebilir. Bu noktada kişisel verilerin korunması mevzuatında özel bir hüküm bulunmadığında, kişiliğın korunmasına ilişkin genel hükümlere başvurulması doğru bir yaklaşım olur. Aslında kişiliğın ölümden sonra da korunması gerekliliği öğretide⁴² de sıklıkla dile getirilmiştir. Ancak TMK'nın 28/1. maddesinin açık düzenlemesi karşısında, bu korumanın nasıl sağlanacağı konusunda iki temel görüş bulunmaktadır.

Alman Hukukunda kabul edilen post mortal kişilik koruması -diğer adıyla uzatılmış kişilik hakkı görüşünde- ölümden sonra devam eden kişilik hakkı teorisi kabul edilmiştir. Bu görüş uyarınca kişinin hayattayken elde ettiği değerlerin, ölümden sonra yansımaları devam ettiği için bu yansımaların ölen kişiye bağlı olarak korunması gerekir. Bu görüş uyarınca kişilik ölümden sonra da sınırlı olarak devam etmekte, insan onuru ve kişinin şeref ve haysiyeti gibi bazı kişisel değerlerin ölümden sonra da doğrudan korunması bu şekilde sağlanmaktadır. Ölenin kişilik değerlerine (bu kapsamda kişisel verilerine) yönelik saldırılardan kaynaklanan koruma talebinin, yakınları veya bu konuda yetkili olan kişiler tarafından ileri sürülebileceği kabul edilmektedir. Ölen kişi, bu amaçla henüz yaşıyorken ölümden sonra kişiliğının korunmasına ilişkin tasarruflarda bulunabilir; ölüm sonrasında kişiliğına karşı yapılacak saldırıları defetmesi amacıyla bir kişiyi yetkilendirebilir ve bu kişiye talimatlarda

⁴¹ Uçak, s. 113.

⁴² Götz Bottner, “Protection of the Honour of Deceased Persons - A Comparison Between the German and the Australian Legal Situation”, *Bond Law Review*, 13(1), 2001, s. 112; Ümit Gezder, “Ölüm Sonrası Hatırayı Koruma Doktrini ve Ölüm Sonrası Kişiliğın Korunması Teorisi”, *İÜHFİM*, 65(1), 2007, s. 209 vd.; Hasan Petek, *Kişilik Değerlerinin Ölümden Sonra Korunması*, Yetkin Yayınları, 2015, s. 88 vd.; Rona Serozan, “Doğum Öncesi (Prenatal) ve Ölüm Sonrası (Postmortal) Kişiliğın Korunması”, *Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan*, Turhan Kitabevi, 2006, s. 314; Gamze Turan Başara, “Kişiliğın Korunması Kapsamında Ölümden Sonra Hatıranın Korunması Teorisi”, *ÇÜHFİM*, 5(1), 2020, s. 343; Çiğdem Mine Yılmaz, “‘Mephisto’ Kararı Çerçevesinde Postmortal Dönemde Kişilik Hakkının Korunması”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(41), S. 41, s. 877-897.

bulunabilir.⁴³

Buna karşılık Türk ve İsviçre öğretisinde hatıranın korunması yaklaşımı kabul edilmiş ve ölenin yakınlarına, sırf bu yakın ilişkileri sebebiyle ölenin hatırasına duydukları saygının ihlal edilmemesini isteme ve saldırıda bulunan kişilere karşı savunma yollarını işletebilme imkanı tanınmıştır. Bu görüş uyarınca ölenin hatırasının korunmasını talep eden yakınları, ölenin uzatılmış kişilik hakkına değil; kendi kişilik haklarına dayanarak bu talepte bulunmaktadırlar.⁴⁴ Böylece ölen kişinin hayattayken sahip olduğu kişilik hakkına dair koruma⁴⁵, ölüm sonrasında uzatılmasa (ve doğrudan korunmasa) da; ölenin yakınlarının ona besledikleri saygıya ve ortak hatıralarına ilişkin kişilik değerleri, o kişilerin kişilik hakkı çerçevesinde korunmaktadır.⁴⁶ Başka bir ifadeyle bu noktada korunan aslında ölenin değil, yakınlarının kişilik hakkıdır. Hatıranın korunması teorisinin temelinde ölenin yakınlarının, ölene karşı sahip oldukları duygularının korunması düşüncesi yatmaktadır.⁴⁷ Ölen kişinin yakınlarının kişilik alanı, ölüm olayıyla birlikte genişlemekte; ölene karşı saygı duyguları da artık onların kişilik değerleri arasına katılmaktadır. Hatırasına saldırılan ölen kişinin yakınlarının, kendi kişilik hakkını korumak için açtıkları dava sayesinde; ölenin kişisel değerlerinin de dolaylı olarak korunması mümkün olmaktadır.⁴⁸

⁴³ Öztan, s. 70; Petek, s. 89; Taştan, s. 34.

⁴⁴ Ayrıca TCK'nın "Kişinin hatırasına hakaret" kenar başlıklı 130/1. maddesinde "Bir kimsenin öldükten sonra hatırasına en az üç kişiyle ihtilat ederek hakaret eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır." ifadesiyle düzenlenen hüküm de, ölümden sonra kişiliğın korunması amacını taşıyan bir koruma normu olarak değerlendirilebilir.

⁴⁵ Öztan, TMK'nın 315/2. maddesinde yer verilen "Evlât edinme başvurusundan sonra evlât edinenin ölümü veya ayırt etme gücünü kaybetmesi, diğer koşullar bundan etkilenmediği takdirde evlât edinmeye engel olmaz." şeklindeki kuralın, kişiliğın ölümden sonra devam ettiğine dair bir hüküm olarak nitelenebileceğini belirtmektedir. Öztan, s. 73. Benzer şekilde ölü vericiden organ alınmasına yönelik sınırlayıcı kurallar da bu kapsamda değerlendirilebilir.

⁴⁶ Ayrıca öğretilerde TMK'da ölenin kişilik hakkının akıbetine ilişkin bir düzenleme bulunmamasına rağmen, bazı kişilik değerlerinin ölümden sonra -mirasçılara da intikal etmeden- devam ettiğine yönelik görüş "kişilik hakkının ölüm sonrasındaki art etkisi" adı altında kabul edilmektedir. Öztan, s. 71.

⁴⁷ Baygın/ Nar, s. 514; Öztan, s. 69.

⁴⁸ Bu görüşün eleştiriyeye en açık yönleri ölenin hiç yakınının bulunması veya yakınlarının hatırayı korumak için harekete geçmemesi ya da saldırının bizzat yakınardan gelmesi halinde, herhangi bir korumanın sağlanamamasıdır. Ayrıca ölenin saldırının konusu olan kişilik değerinin, her durumda yakınlarının da kişilik değerini (hatırasını) ihlal edeceğinin söylenmesi mümkün değildir. Gezder, s. 214; Serozan, Prenatal, s. 322. Buna karşılık Alman Hukukunda benimsenmiş görüşte, ölenin yapacağı bir ölüme bağlı tasarrufla, ölümü

Yargıtay konuya ilişkin yaklaşımını "Ölümün hatırasına saldırı durumunda, onun yakınları yönünden ayrı bir kişilik hakkına saldırı durumu söz konusu olmaktadır. Diğer bir anlatımla ölü hakkındaki nitelendirmeler aynı zamanda yakınlarının kişisel varlığına da yönelmiş bir saldırı niteliğindedir. Somut olayda, ölümün çocuğu dava açarak kendi kişilik hakkına saldırı bulunduğunu ileri sürdüğüne göre dava açmakta hukuki yararı bulunmaktadır." ifadesiyle açıklamıştır.⁴⁹

Her iki teorik yaklaşımla da ölenin kişisel verilerinin (en azından bu verilerden bazılarının) ölümünden sonra korunması mümkündür.⁵⁰ Esas alınan teorik temeller farklı olsa da ulaşılan sonuç bakımından, yukarıda ele alınan kararlar ve öğretilerde kabul edilen görüşler, kişiliğın ölüm sonrasında ancak ölenin yakınları (veya bu konuda yetkilendirdiği kişiler) vasıtasıyla korunmasının mümkün olduğunu göstermektedir.⁵¹

Yargıtay balkondan düşerek ölen kişinin ölüm haberinin yapılması sırasında, kişinin ölüm tarihinden yaklaşık iki yıl önce çekilmiş denize çıplak girme görüntülerinin kullanılmasını, ölenin yakınlarının (anne, babası ve kardeşi) kişilik hakkına saldırı olarak nitelendirerek manevi tazminata hükmetmiştir.⁵²

sonrasında kişilik değerlerinin korunması için seçtiği kişileri yetkilendirmesi mümkün kabul edilmektedir. Öztan, s. 70. İsviçre Federal Mahkemesi'nin bir kararında (BGE 129 I 302) ölümden sonra kişinin, kişilik değerlerine yönelik saldırıları kendisinin koruma imkanı olmadığı için, sağlığında kişilik değerlerinin korunmasına ilişkin verdiği temsil yetkisinin, ölümünden sonra da devam edebileceği sonucuna varılmıştır. Oğuzman/ Seliçi/ Oktay Özdemir, s. 23.

⁴⁹ YİBK, E 1978/4 K 1978/5, T. 04.05.1978; Y. 3. HD, E. 2010/4314, K. 2010/5297, T. 29.03.2010. (Aynı yönde bkz. YHGK, E. 2017/1392, K. 2020/542, T. 08.07.2020.) Ayrıca kararın devamında, davacının mirası reddetmiş olmasının, davanın ölenin kişilik hakkına değil; davacının kişilik hakkına saldırı iddiasıyla açılmış olması nedeniyle davanın reddini gerektirmeyeceği de belirtilmiştir.

⁵⁰ Başta ABD ve Birleşik Krallık olmak üzere Common Law Hukuk Sistemini benimsemiş ülkelerde de ölümlerle birlikte kişiliğın ve kişilik değerleri üzerinde kişilik hakkı marifetiyle sağlanan korumanın -kural olarak- son bulduğu kabul edilmektedir. Ancak insan onurunun korunması amacıyla yaratılan istisnalar haricinde özellikle ekonomik değer taşıyan kişilik değerlerinin ölümden sonra da korunması gerektiğinin altı çizilmektedir. Örneğin ölen kişinin resmi veya sesi üzerindeki ekonomik değerlerin; mirasçılara geçtiği ve bu gibi değerlere yöneltilen saldırıların mirasçılar vasıtasıyla defedilebileceği belirtilmektedir. Lilian Edwards / Edina Harbinja, "Protecting Post-Mortem Privacy: Reconsidering the Privacy Interests of the Deceased in a Digital World", *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 32(1), 2013, s. 104, 120. Aynı yönde bkz. Bottner, s. 116.

⁵¹ Büyüksağış/ Özyiğit/ Mirkelam Falay/ Buldağ/ Okur, s. 346.

⁵² Y. 3. HD, E. 2011/19952, K. 2012/3379, T. 14.02.2012.

Bu noktada kişinin ölümünden sonra dijital ortamdaki kişisel verilerine mirasçılarının erişimi de ele alınması gereken bir diğer meseledir.⁵³ Alman Federal Mahkemesi'nin Facebook Kararına⁵⁴ sebep olan uyuşmazlıkta, 15 yaşında bir çocuğun (ölüm sebebinin kaza mı yoksa intihar mı olduğu konusunda) şüpheli ölümü üzerine annesi, ölen çocuklarının Facebook hesabına (ve bu kapsamdaki mesajlaşmalarına) erişmek istemiştir. Facebook ölen kişiyle arasında var olan üyelik sözleşmesi ve bu sözleşmede bulunan gizlilik şartları nedeniyle, annesine (ailesine) kızının Facebook hesabına erişim yetkisi sağlamamıştır.⁵⁵ Bunun üzerine ölenin annesi, mirasçılık sıfatına dayalı olarak Facebook'u dava etmiş ve kızının kişisel verilerine (ve mesajlaşma geçmişine) mirasçı sıfatıyla erişim talebinde bulunmuştur. Alman miras hukukunda kabul edilen külli halefiyet ilkesinden hareket eden Federal Mahkeme de Facebook ile miras bırakan arasındaki kullanıcı sözleşmesi ve bu sözleşmeden doğan (sosyal medya) kullanıcı hesabına erişim hakkının miras yoluyla mirasçılara intikal ettiğini karara bağlamıştır. Başka bir ifadeyle miras yoluyla intikal eden, ölen kişinin sosyal medya hesabının etkin (aktif) bir şekilde kullanılmasına dair hak değil; sosyal medya hesabına ilişkin sözleşme ilişkisidir.⁵⁶

Mahkemeye göre, mirasbırakanla sosyal medya sağlayıcısı arasındaki sözleşmenin, miras hukukuna ilişkin temel kurallar gereğince değerlendirilmesi sonucunda; mirasçılar, mirasbırakanın ölümüyle -ve külli halefiyet çerçevesinde- bu sözleşmesinin tarafı haline gelirler. Sözleşmenin tarafı haline gelen bu kişilerin (mirasçıların), taraf oldukları sözleşmenin konusunu oluşturan hesaba ve hesap içeriğine erişimleri de mümkün kılınmalıdır.

⁵³ Öğretide ölenin -özellikle dijital ortamda saklanan- kişisel verilerine erişilmesinin bazı durumlarda sadece mirasçılarının veya yakınlarının yararına değil; kamunun üstün yararına da olabileceği belirtilmiştir. Örneğin gazetecilerin veya yazarların mektupları, e-postaları, kişisel notları ya da blogları tarihçiler, akademisyenler ve eleştirmenler için olduğu kadar koleksiyonerler için de değer taşır. Bu tür kişisel verilerin ekonomik boyutu mirasçıların yararına; tarihi, bilimsel veya sanatsal boyutu ise kamu yararına dayalı olarak erişime açılabılır. Edwards/ Harinja, s. 118.

⁵⁴ BGH, 12.07.2018 - III ZR 183/17, NJW 2018, s. 3178 vd. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Çiğdem İleri, "Dijital Miras" - Alman Federal Mahkemesi'nin 'Facebook' Kararı Üzerine Bir İnceleme", *TBB*, 146, 2020, s. 129 vd.

⁵⁵ Aslında ölen çocuğun annesi, kızının Facebook hesabının kullanıcı adına ve şifresine sahiptir. Ancak hesap "anıtlaştırılmış" olduğundan, hesaba erişim sağlayamamaktadır.

⁵⁶ Ayrıca bir diğer görüşe göre mirasçılar, Alman Fikri Mülkiyet Kanunu'nun 28, 30 ve 64. maddeleri uyarınca, hesap sahiplerinin ölümü halinde, sosyal medya hesaplarının sahibi konumuna gelip ve mirasbırakanın fikri mülkiyet haklarını kullanmaya yetkili de kabul edilebilirler. İleri, s. 139.

Aslında dijital miras⁵⁷ kavramının ortaya çıkmasına da sebep olan bu karar, sadece ölen kişinin kişisel verilerinin korunması ve bu kapsamda kimlerin ölenin kişisel verilerine erişiminin mümkün olduğu tartışmalarına değil; kişilerin sosyal medya başta olmak üzere dijital ortamdaki edinimlerinin miras hukuku kuralları çerçevesinde değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığı tartışmalarına da kaynak teşkil etmiştir.

Alman Federal Mahkemesi değerlendirmelerinin arasında ölenin kişisel verilerinin korunmasının GVKT kapsamında gerçekleştirilemeyeceğini de belirtmiştir. Buna karşılık mirasbırakanın mesajlaştığı kişilerin kişisel verilerinin, ölenin mirasçılarının erişimlerine karşı korunması açısından, GVKT'nin 6/1/b maddesinde düzenlenen ve "ilgili kişinin taraf olduğu bir sözleşmenin uygulanması" nedenine dayalı olan hukuka uygunluk sebebinin uygulanmasının mümkün olduğu belirtilmiştir.

Türk Hukuku açısından da hem ölen kişinin sosyal medya hesaplarının hem de diğer dijital malvarlığı değerlerinin inceleme konusu yapıldığı bir karar Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi⁵⁸ tarafından verilmiştir. Söz konusu kararda mirasbırakanın eşi olan davacı, ölen eşinin bulut bilişim sisteminde terekeye dahil malvarlığı değerleri olduğunu; eşinin e-ticaret

⁵⁷ Dijital miras fikri mülkiyet hakları, web sitelerindeki haklar ve alanlar (domains) ile sağlayıcı ve mirasbırakan arasında internetin kendisinin ve aynı zamanda çeşitli internet hizmetlerinin kullanılması bakımından kurulmuş tüm sözleşme ilişkileri dahil olmak üzere dijital malvarlığının tamamını ifade edecek genişlikte tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle donanım ve yazılıma ek olarak kaydedilmiş veriler, telekomünikasyon şirketleri ve internet servis sağlayıcıları ile kurulmuş sözleşme ilişkileri, erişim yetkileri, e-posta hesapları, sosyal medya ağlarındaki üyelikler ve internetteki kullanıcı hesapları dijital mirasın kapsamındadır. İleri, s. 126; Büyüksağış/ Özyiğit/ Mirkelam Falay/ Buldağ/ Okur, s. 339-408; Sinan Sami Akkurt, *Dijital Varlıkların Miras Yoluyla Bırakılması*, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 22 vd.; Hasan Altındal / Yusuf Enes Arslan, "Türk Hukukunda Dijital Miras: Karşılaşılan Sorunlar ve Uluslararası Uygulamalar Çerçevesinde Bazı Çözüm Önerileri", *AHBVÜHFD*, 25(1), 2021, s. 313-354; Rana Zeynep Demir, "Sosyal Medya Hesaplarının Miras Yoluyla Geçiş Mümkün Müdür?", *Prof. Dr. Feyzi Necmeddin Feyzioglu'nun Anısına Armağan*, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 161-187; Doğa Ekrem Doğancı, "Sosyal Medya Kullanıcı Hesabı Sözleşmelerinin Dijital Tereke Yönünden Değerlendirilmesi", *MÜHF-HAD*, 28(1), 2022, s. 330; Nurten İnce Akman, "Mirasbırakanın Dijital Bilgilerinin Mirasçılara Geçiş (Dijital Tereke)", *İNÜHFD*, 9(2), 2018, s. 534 vd.; Yasemin Maraşlı Dinç, "Ölümünden Sonra Sosyal Medya Hesaplarının Hukuki Akıbeti: Dijital Miras", *TBB*, 142, 2019, s. 275; Süleyman Yılmaz / Umut Vehbi Erkan, "Sosyal Medya Hesaplarının Miras Yoluyla İntikal Edip Edemeyeceği Sorusunun Kişisel Verileri Koruma Hukuku Kapsamında İncelenmesi", *İNÜHFD*, 11(2), 2020, s. 567-580. Ayrıca konuyla ilgili olarak blokzincir teknolojisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Osman Gazi Güllütürk, "Blokzincir Üzerinde Depolanan Verilerin Kişisel Veri Niteliği ve Silinemezlik, Yok Edilemezlik Sorunu", *KVKD*, 1(2), 2019, s. 31-33.

⁵⁸ Antalya BAM 6. HD, E. 2020/1149, K. 2020/905, T. 13.11.2020.

sitesi hesabının ve hediye çeklerinin bulunduğunu; ayrıca tüm bu malvarlığı değerlerine ek olarak aile fotoğraflarının da bulutta saklandığını ileri sürerek eşinin iCloud kimliğinin terekede bulunduğunun kabul edilmesini ve bu hesaba mirasçı sıfatıyla erişiminin sağlanmasını mahkemeden talep etmiştir. Zira kendisine erişim izni için başvurduğu şirket (Apple), ancak mahkeme kararıyla ölen kişinin iCloud hesabındaki kişisel verilere erişimi mümkün kılacağını davacıya bildirmiştir.

İlk derece mahkemesi söz konusu talebi, TMK'nın 589. maddesi uyarınca tereke tespitinde, mirasbırakanın terekesine dahil olan mal ve haklarının tespit edilmesinin amaçlandığı, buna karşılık ölenin cep telefonunda bulunan iCloud hesabına erişilmesi ile özel hayatının gizliliğinin ihlal edileceği ve davacının talebinin tereke tespitine konu edilemeyeceği gerekçeleriyle reddetmiştir. Buna karşılık BAM, terekenin kapsamının genişlemesini, “*mülkiyet kavramının başkalaşmasına*” dayandırmış ve terekeye dahil edilecek değerleri reklam gelirleri, dijital cüzdan hesapları, kripto paralar benzeri maddi değer ifade eden malvarlığı haklarını da kapsayacak genişlikte kabul etmiştir.

Mahkeme, “*Günümüzde bu hesapların reklam gelirleri elde edilen maddi bir karşılığı olan hesaplar halini alabildiği gibi, yine sosyal medya hesaplarının ve dijital para cüzdanlarının bağlı olduğu e-posta hesaplarının da artık kişisel kullanımı aşırp ticari değeri olan dijital mal varlığı kapsamına girmeye başladığı anlaşılmaktadır. Günümüzde dijital mal varlığının yadsınamaz ve göz ardı edilemez bir gerçeklik olduğu, kripto para adı verilen ve uluslararası ödemelerde dahi kullanılmaya başlanmış dijital sistemlerin var olduğu, yine astronomik reklam gelirleri sağlayan sosyal medya hesaplarının gün geçtikçe arttığı, aynı şekilde Youtube ve benzeri dijital platformlarda salt reklam geliri ve hatta ücretli üyelik sistemi ile hizmet veren kanallar oluşturulduğu bir ortamda dijital mal varlığı ve dijital miras ile ilgili olarak yasal bir düzenleme bulunmadığı, bu konuda yasal bir boşluk bulunduğu*” ifadeleriyle gerekçelendirdiği kararında “*Sonuç olarak, mahkemece tespit talebi gereğince murisin ölüm tarihi itibarıyla tüm aktif ve pasif mal varlığının tespiti ve bu minvalde dijital mal varlığının terekesine dahil olması gerektiği nazara alınarak dijital terekasının de tespiti yapılarak araştırma ve inceleme sonucunda bir karar verilmesi gerekirken, ölü kişinin e-posta hesabının özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirilerek talebin reddine karar verilmiş olması hatalı olmuştur.*” şeklinde hüküm tesis etmiştir. Ancak dikkat çekici bir şekilde kararda, para ile ölçülemeyen dijital varlıkların (örneğin aile fotoğrafları vb.) akıbeti hususuna değinilmemiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, ilgili kişinin (sağlık verileri dışında kalan) kişisel verilerinin ölümünden sonra korunması ancak yakınlarının kişilik hakkının korunmasının sağlanması çerçevesinde mümkün olabilecektir. Buna karşılık ölenin yakınlarının (veya diğer kişilerin), ölenin kişisel verilerine erişim konusunda üstün bir yarara sahip olduklarını ispat etmeleri halinde, bu verilerin üstün yarara sahip kişilerle paylaşılması talebine olumlu yaklaşılmalıdır.⁵⁹

SONUÇ

Kişisel verilerin korunmasını talep hakkı, Türk ve Avrupa Birliği Hukuk Sistemlerinde -kural olarak- yaşayan gerçek kişilere tanınmış bir haktır. Aslında kişiliğın sağ ve tam doğumla başlayıp, ölümle son bulduğu kabulü altında; henüz doğmadığı için kişilik kazanmamış veya öldüğü için kişiliği son bulmuş bir kimsenin herhangi bir hakkın öznesi olmaması son derece mantıklı bir düşüncenin sonucudur.

Bununla birlikte kişisel verilerin korunması için ilgili kişinin “*yaşıyor olmasının*” aranması, ceninlerin veya ölen kişilerin hakkındaki verilerin -bunlar terminolojik olarak kişisel veri olmasa da- korumasız kalmasına neden olacaktır. Kişisel verilerin korunmasına yönelik farkındalığın ve korumanın öneminin gün geçtikçe arttığı göz önünde bulundurulduğunda, doğum öncesi ve ölüm sonrasında çok büyük bir veri grubu korumasız bir şekilde veri sorumlusunun veri havuzunda kalmaktadır.

KVKK'da doğum öncesine ve ölüm sonrasına ilişkin bir koruma hükmü bulunmadığından -yapılacak bir yasal değişikliğe kadar- kişiliğın başlangıcı ve sonu ötesinde kişisel verilerin korunmasının, kişiliğın korunmasına ilişkin mevzuat, öğreti ve yargı kabullerinin kıyasen uygulaması suretiyle gerçekleştirilmesi uygun olacaktır.

Mevcut yasal düzenlemeler ışığında ceninin kişisel verilerinin, sağ ve tam olarak doğması koşuluyla, geçmişe etkili olarak korunması mümkün görülmektedir. Hatta bu dönemde ceninin kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak işlenmesi nedeniyle doğan zararların da tazmini, sağ ve tam doğum sonrasında talep olunabilir. Ayrıca bu korumadan sadece ana rahminde bulunan ceninlerin değil; ana rahmine yerleştirilmek suretiyle sağ ve tam doğmaları şartıyla tüpteki (in vitro) embriyoların da yararlandırılması gerekir.

Kişisel verilerin korunmasının pek çok ülke hukukunda sadece yaşayan kişilerin verilerinin korunmasıyla sınırlandırılmış olduğu bilinmekle birlikte,

⁵⁹ “Üçüncü kişiler ölene ne kadar yakınsa, ölenin verilerine ulaşmalarında o kadar çok yararlarının bulunduğu gözetilmelidir.” Büyüksağış/ Özyiğit/ Mirkelam Falay/ Buldağ/ Okur, s. 353.

ölenlerin verilerinin de tamamen korunmasız bırakılması yerinde bir tercih değildir. Bu nedendir ki Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmeliğın kapsamında ölenlerin kişisel sağlık verilerinin korunmasına ilişkin hükme yer verilmiştir.

Özellikle insan onurunun korunmasının gerektirdiğı hallerde, kişilik hakkının ölüm sonrasında da korunmasının zorunlu olduğı kabul edilmektedir. Ancak Türk, İsviçre ve Alman Hukuklarında -gerek uygulama gerekse öğretide- bu korumanın nasıl sağlanacağına yönelik ortak bir görüş benimsenmemiştir. Türk ve İsviçre uygulamasında ölümle kişiliğın son bulmasından hareketle, doğrudan ölenin kişiliğı değil; ölenin yakınlarının, ona duyduğı saygı ve ortak hatıraları korunmaktadır. Alman Hukukunda genel kabul gören bakış açısı, ölenin kişilik hakkının, ölümden sonra sınırlı bir süre için olsa da devam ettiğinin kabul edilmesi suretiyle doğrudan ölenin kişiliğının korunması yönündedir.

Türk Hukukunda Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik ile ölen kişilerin kişisel sağlık verilerinin korunmasına imkan tanınmış olsa da; ölen kişilerin korunmaya değer kişisel verilerinin, sadece sağlığa ilişkin olanlarla sınırlı olduğunu kabul etmek mümkün değildir. Kişisel sağlık verilerinin büyük bir kısmı, kişinin özel yaşamının sır alanına dahil olmakla birlikte; bir diğer hassas kişisel veri türü olan, cinsel hayata ilişkin veriler de sır alanına dahildir. Hukuk sistemimizde ölen kişilerin sağlık verilerine dair yaratılan istisnai korumanın, diğer kişisel veri türleri açısından da kabul edilmesi ve istisnanın kurala dönüştürülmesi yerinde bir yasama tercihi olacaktır.

Özellikle KVKK'da yapılacak bir yasal değişiklikle, ilgili kişilere hayattayken yapacakları ölüme bağlı tasarruflarla, ölümlerinden sonra kişisel verilerine erişim yetkisi tanyacakları kişileri yetkilendirme imkanı tanınmalıdır. Ölen tarafından yetkilendirilen bu kişilere, ölenin kişisel verilerinin saklanması, imha edilmesi veya diğer işleme faaliyetlerinin yönetimi hususunda yetki verilebilmelidir. İlgili kişi tarafından, ölümü sonrasında kişisel verilerinin üzerinde tasarruf yetkisiyle donatılan kişinin, veri sorumlusuna, ölenin verilerinin işlenmesi konusunda talimat vermeye yetkili olduğu da kabul edilmelidir.

Ölenin kişisel verilerinin korunması için alınabilecek bir diğer hukuki önlem de ilgili kişinin ölümü halinde, veri sorumlularının -yasal olarak belirli süre saklanması gerekenler hariç olmak üzere- ölenin kişisel verilerini imha etmeleri veya anonim hale getirmelerinin sağlanmasıdır. İlgili kişinin öldüğünün veri sorumlusuna bildirilmesinin, ölüme bağlı tasarrufla yetkilendirilen kişi veya ölenin mirasçıları tarafından gerçekleştirilmesi mümkün kılınabilir.

KAYNAKÇA

- Akipek J/ Akıntürk T/ Ateş D, *Kişiler Hukuku*, 16. Bası, C. I, Beta 2020.
- Akkurt S S, *Dijital Varlıkların Miras Yoluyla Bırakılması*, Seçkin Yayıncılık 2022.
- Altındal H/ Arslan Y E, “Türk Hukukunda Dijital Miras: Karşılaşılan Sorunlar ve Uluslararası Uygulamalar Çerçevesinde Bazı Çözüm Önerileri”, *AHBVÜHFD*, 25(1), 2021, s. 313-354.
- Badur E, “Hastanın Özel Yaşamına Saygı Gösterilmesini Talep Hakkı”, Badur E (Ed.), *Erzurumluoğlu Armağanı*, Ankara Barosu 2012, s. 99-121.
- Baskın O, *Kişilik Hakkı Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması*, Seçkin Yayıncılık 2021.
- Baygın C/ Nar A, *Medeni Hukuk Dersleri I Başlangıç Hükümleri ve Kişiler Hukuku*, 2. Bası, Yetkin Yayınları 2022.
- Blume P, “The Data Subject”, *European Data Protection Law Review*, 1(4), 2015, s. 258-264.
- Bottner G, “Protection of the Honour of Deceased Persons - A Comparison Between the German and the Australian Legal Situation”, *Bond Law Review*, 13(1), 2001, s. 109-135.
- Büyüksağış E/ Özyiğit S/ Mirkelam Falay S/ Buldağ İ E/ Okur M S, “Dijital Varlıkların Miras Yoluyla İntikali”, *Yargıtay Dergisi*, 47(2), 2021, s. 339-408.
- Demir R Z, “Sosyal Medya Hesaplarının Miras Yoluyla Geçişini Mümkün Müdür?”, *Prof. Dr. Feyzi Necmeddin Feyzioğlu'nun Anısına Armağan*, On İki Levha Yayıncılık 2020, s. 161-187.
- Deniz İ, *Çocuklara Ait Kişisel Verilerin Türk Medeni Kanunu ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Korunması*, Seçkin Yayıncılık 2021.
- Doğancı D E, “Sosyal Medya Kullanıcı Hesabı Sözleşmelerinin Dijital Tereke Yönünden Değerlendirilmesi”, *MÜHFHAD*, 28(1), 2022, s. 330-370.
- Dural M/ Ögüz T, *Türk Özel Hukuku C. II Kişiler Hukuku*, 23. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022.

- Edwards L/ Harbinja E, “Protecting Post-Mortem Privacy: Reconsidering the Privacy Interests of the Deceased in a Digital World”, *Cardozo Arts & Entertainment Law Journal*, 32(1), 2013, s. 101-147.
- Gezder Ü, “Ölüm Sonrası Hatırayı Koruma Doktrini ve Ölüm Sonrası Kişiliğın Korunması Teorisi”, *İÜHFM*, 65(1), 2007, s. 207-222.
- Güçlütürk O G, “Blokzincir Üzerinde Depolanan Verilerin Kişisel Veri Niteliğı ve Silinemezlik, Yok Edilemezlik Sorunu”, *KVKD*, 1(2), 2019, s. 30-40.
- Hamul’ak O/ Kocharyan H/ Kerikmae T, “The Contemporary Issues of Post-Mortem Personal Data Protection in the EU After GDPR Entering into Force”, 2020, <<https://www.researchgate.net/publication/348393852>>, Erişim Tarihi 04 Nisan 2023, s. 225-238.
- Harbinja E, “Does the EU Data Protection Regime Protect Post-Mortem Privacy and What Could Be the Potential Alternatives”, *SCRIPTed*, 10(1), 2013, s. 19-38.
- Hatemi H/ Kalkan Oğuztürk B, *Kişiler Hukuku*, Vedat Kitapçılık 2014.
- Helvacı S, *Gerçek Kişiler*, 9. Bası, Legal Yayıncılık 2021.
- İleri Ç, “‘Dijital Miras’ - Alman Federal Mahkemesi’nin ‘Facebook’ Kararı Üzerine Bir İnceleme”, *TBBD*, 146, 2020, s. 123-152.
- İnce Akman N, “Mirasbırakanın Dijital Bilgilerinin Mirasçılara Geçişi (Dijital Tereke)”, *İNÜHFD*, 9(2), 2018, s. 527-560.
- İnceefe M A/ Alkan A O/ Tanrısever A, “Doğmamış Bebeklerin ve Ölmüş Kişilerin Kişisel Verilerinin Korunmasında Düzenleyici Yaklaşımlar”, *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 15(3), 2022, s. 331-338.
- Keskin D, “Doğum Öncesi Gerçekleşen Zarar Verici Fiil Nedeniyle Tazminat: Ceninin Tazminat Talebi”, *GÜHFD*, 17(1-2), 2013, s. 743-775.
- Kılıçoğlu A M, *Medeni Hukuk*, 4. Bası, Turhan Kitabevi 2021.
- Kurt M L, “Ceninın Malvarlığı Hakları”, *İNÜHFD*, 2(1), 2011, s. 177-208.
- Macmillan M, “Data Protection Concepts”, Ustaran, E (Ed.), *European Data Protection Law and Practice*, 3. Bası, IAPP Publication 2023, s. 81-105.
- Maraşlı Dinç Y, “Ölümden Sonra Sosyal Medya Hesaplarının Hukuki Akıbeti:

Dijital Miras”, *TBBD*, S.142, 2019, s. 273-287.

- Kelleher D/ Murray K, *EU Data Protection Law*, Bloomsbury 2019.
- Oğuzman M K/ Seliçi Ö/ Oktay Özdemir S, *Kişiler Hukuku*, 20. Bası, Filiz Kitabevi 2021.
- Özcan Büyüktanır B G, “Ceninın Bedensel Bütünlüğünün İhlalinde Maddi Zararının Tazmini”, *İNÜHFD*, 9(1), 2018, s. 275-302.
- Öztan B, *Kişiler Hukuku*, 11. Bası, Yetkin Yayınları 2021.
- Petek H, *Kişilik Değeriinin Ölümden Sonra Korunması*, Yetkin Yayınları 2015.
- Pormeister K/ Drożdowski Ł, “Protecting the Genetic Data of Unborn Children: A Critical Analysis”, *European Data Protection Law Review*, 4(1), 2018, s. 53-64.
- Serozan R, “Doğum Öncesi (Prenatal) ve Ölüm Sonrası (Postmortal) Kişiliğın Korunması”, *Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan*, Turhan Kitabevi 2006, s. 313-324. (Prenatal)
- Serozan R, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, 5. Bası, Vedat Kitapçılık 2014. (Kişiler)
- Sivrikaya E, *Gözetim Toplumu Çağında Çocukların Kişisel Verilerine Mahremiyet Hakkı Kapsamında Karşılaştırmalı Bir Bakış*, Yetkin Yayınları 2023.
- Şenocak K, “Kişisel Veri Kavramının Kapsamı ve Unsurları”, Şenocak K (Ed.), *Muhtelif Yönleriyle Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, Yetkin Yayıncılık 2022, s. 1-48.
- Taştan F G, *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*, 2. Bası, On İki Levha Yayınları 2017.
- Turan Başara G, *Kişiliğın İhlalinden Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat ile Haksız Kazancın İadesi*, Turhan Kitabevi 2018. (Kişilik)
- Turan Başara G, “Kişiliğın Korunması Kapsamında Ölümden Sonra Hatırının Korunması Teorisi”, *ÇÜHFD*, 5(1), 2020, s. 341-390. (Hatırının Korunması)
- Uçak M, “Kişisel Verilerin Ölümden Sonra Korunması”, *İMİHFD*, 6(10),

2021, s. 97-123.

Welfare D/ Carey P, “Territorial Scope and Terminology”, Carey P (Ed.), *Data Protection A practical Guide to UK and EU Law*, 5. Bası, Oxford 2018, s. 1-31.

Yılmaz Ç M, “‘Mephisto’ Kararı Çerçevesinde Postmortal Dönemde Kişilik Hakkının Korunması”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(41), 2021, s. 877-897.

Yılmaz S/ Erkan U V, “Sosyal Medya Hesaplarının Miras Yoluyla İntikal Edip Edemeyeceğı Sorusunun Kişisel Verileri Koruma Hukuku Kapsamında İncelenmesi”, *İNÜHFD*, 11(2), 2020, s. 567-586.